

ΤΡΙΤΟ ΚΥΜΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ 5 ΕΤΩΝ (που με πέταξε τελικά για 8 χρόνια στην παραλία της οικογένειας και του επαγγέλματος)

ή

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΙΣΟΒΥΘΙΣΜΕΝΗ ΒΑΡΚΟΥΛΑ ΣΤΟ ΕΠ'ΟΛΙΓΟΝ
ΑΝΑΔΥΘΕΝ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟ ΤΣΕΠΗΣ

(η αποτυχημένη εκδοχή του πειράματος «ένας σοσιαλδημοκράτης στον Συνασπισμό»)

του Χάρη Μακρυγιώργου

Κάπου στα μέσα του '88, παραχωρήσαμε τον τρίτο όροφο του κτιρίου στην Μαυρομιχάλη στην ομάδα του Κωνσταντόπουλου. Κύρια λόγω οικονομικής δυσπραγίας. Γνωρίσαμε έτσι αξιολογότερα στελέχη όπως οι Ταξιάρχου, Καβουνίδης, Νοταράς, Βάσσης κλπ, οι οποίοι εκόσμησαν αργότερα τον Συνασπισμό (αν και όχι μόνιμα).

Το ΚΟΔΗΣΟ φτάνει στις εκλογές του 1989, εντελώς αποδυναμωμένο, συκοφαντημένο ως «δεκανίκι της ΔΕΞΙΑΣ» - αυτοεπιβεβαιούμενη προφητεία βέβαια. Το τελευταίο αίμα μας, πλήν ρανίδων, είχε είτε μεταγγιστεί στην Νέα Δημοκρατία είτε είχε πάει σπίτι του.

Η δυνατότητα αυτόνομης παρουσίας στις εκλογές ήταν ανύπαρκτη. Ο μόνος «επώνυμος» που άντεχε και τράβαγε το κάρο ήταν ο Μπάμπης Πρωτοπαπάς. Συνηθισμένος στα δύσκολα και στην μοναξιά. Και με την εντέχνως διοχετευόμενη από «άκαπνους» «ρετσινιά» περί συνεργάτη της «επαράτου». Ποιος αλήθεια, αυτός!

Μαζί του βέβαια και τα άλλα στελέχη του Πολιτικού Γραφείου (Μπάμης, Χάγερ, Κριμπάς, Παπανικολάου, Καρβουνιάρης, Βλάχος, Αδάμος, Χατζηπαρίσης, Παπαδόπουλος, Γαλενιανός κ.α. που παρακαλώ να με συγχωρήσουν γιατί παρέλειψα τα ονόματά τους) Μαζί και κάποιες ηρωϊκές παρουσίες όπως της Βούλας Γιαννουδάκη, της Ελένης Καδά, του Σπύρου Δενδρινού, της Γεωργίας Μπέρτζιου και ελάχιστων νεολαίων, του «ναυάρχου» Φραγκίσκου, του Μπουρνόζου, του Θράσου, του Πολίτη κ.α. λίγων μεν αλλά ωραίων.

Το κόμμα είχε πια καταλήξει μία πολιτική λέσχη της Αθήνας με ελάχιστους «ηρωϊκούς» στην Θεσσαλονίκη (Ζαχάρωφ, Θεοδωρίδης και Σαρόγλου) και την επαρχία (π.χ. Ψαρομηλίγκος στο Αγρίνιο, Λιλιάμπτης στην Βέροια, Λύτρα και Ζορμπάς στην Λάρισα, Μπέγκα στα Γιάννενα, Καραγιάννης στην Ρόδο-μετέπειτα νομάρχης κ.α.). Δεν πρέπει να ξεπερνούσαμε τα 200 στελέχη. Συνεκτικοί μεν αλλά λίγοι. Στην Αθήνα βοηθηθήκαμε πολύ στην οικονομική μας σκέψη από το μέλος του Πολιτικού μας Γραφείου καθηγητή Γεώργιο Κριμπά.

Το κλίμα που απέπνεε το «σκάνδαλο Κοσκωτά» απεθάρρυνε οποιαδήποτε καν σκέψη για συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ. Εξ' άλλου πολλοί, κοντινοί πολιτικά σε μας, επιφανείς του ΠΑΣΟΚ είχαν ήδη αποχωρήσει.

Οι αγκαλιές όμως της Αριστεράς ήταν ανοιχτές για το «δεκανίκι της Δεξιάς»

Όπως περιγράφεται στα κείμενα του Μπάμπη Πρωτοπαπά και του Σταύρου Παπανικολάου, παρά την αντικανονική «καθυστέρηση» από τον κεντρικό τροφοδότη Λεωνίδα Κύρκο, ώστε να είμαστε στον πάγκο, προσχωρήσαμε, ως ιδρυτικό μέλος στον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ.

Μόνο ο Λ. Κύρκος δηλαδή έφερε για λίγο αντίρρηση για την συμμετοχή του ΚΟΔΗΣΟ και του Μπάμπη (που είχε τολμήσει να συνεργαστεί με την επάρατη- ενώ όταν το κάνουμε εμείς είναι θεόσταλτο). Άκουσα ότι μετά υπήρξε συν γνώμη γι' αυτό, αλλά εντελώς ιδιωτικά και όχι σε πολιτικούς όρους.

Στον Συνασπισμό αρχικά συμμετείχαν ως ισότιμα ιδρυτικά μέλη: Λάζαρης (ο πρώτος «Τσάρος» του ΠΑΣΟΚ), Γιώτας(υπουργός), Δρεττάκης(δραματικά αποπεμθείς υπουργός οικονομικών του ΠΑΣΟΚ), Κακλαμανάκη (υφυπουργός) , Στ. Παναγούλης και πολλοί άλλοι που προέρχονταν άμεσα απο το ΠΑΣΟΚ.

Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία (Κωνσταντόπουλος, Βάσσης, Μανωλκίδης, Νοταράς, Καβουνίδης, Ταξιάρχου, Τούντας κλπ)

ΕΔΑ (Λεντάκης, Κατριβάνος κ.α.)

ΚΚΕ Εσωτερικού

ΚΚΕ.

Γεώργιος Μυλωνάς (από τα Ιωάννινα)

Ομάδα Φίλια – Ιντζέ

ΚΟΔΗΣΟ

Είναι χαρακτηριστικό το παρακάτω απόσπασμα συνέντευξης του πρώην “τσάρου” της πρώτης κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ καθηγητή Απόστολου Λάζαρη (καταγόμενου από την Λευκάδα και γνωστού της οικογένειάς μου)

“Η δική μου προτίμηση είναι για ένα σχηματισμό δημοκρατικών προοδευτικών δυνάμεων , μέσα στο οποίο και η Αριστερά θα διαδραματίσει το δικό της αποφασιστικό ρόλο. Δηλαδή η Αριστερά από μόνη της δεν αρκεί. Χρειάζονται ευρύτερες δυνάμεις που θα μπορούσαν να φτάσουν μέχρι τις παρυφές της συντηρητικής παράταξης. (Απ. Λάζαρης – Ελευθεροτυπία 19.12.88)

Το ίδιο το ΠΑΣΟΚ (16.11.88 στις εφημερίδες) παραδέχτηκε ότι « η παραίτηση του Απ. Λάζαρη στερεί τη βουλή ενός χρήσιμου και ικανού

στελέχους, το δε ΠΑΣΟΚ ενός στελέχους που είχε την συμβολή του στο έργο της Αλλαγής».

Ο ρόλος που νομίζαμε ότι θα διαδραμάτιζε αυτός ο συνασπισμός, δεν θα ήταν απλώς μια περιθωριακή αντιπολίτευση, με επίτευγμα την κάποια αύξηση των εδρών, αλλά μια ισχυρότατη ρυθμιστική κοινοβουλευτική παρουσία που θα υπαγόρευε και τις παραπέρα ποθούμενες εξελίξεις.

Νομίζαμε ότι θα ήταν μία σύμπραξη για δημοκρατική ομαλότητα και όχι αντιΠΑΣΟΚΙΚΟ μέτωπο.

Ήταν ότι καλύτερο θα μπορούσε να υπάρξει και έτσι σε μία συγκινητική συνεδρίαση του πολιτικού γραφείου του ΚΟΔΗΣΟ αποφασίσαμε την προσχώρησή μας.

Ειδοποιήσαμε όλα τα στελέχη μας σε Αθήνα και επαρχία (περί τα 150) να ενταχθούν στις τοπικές κινήσεις του ΣΥΝ . Ελάχιστοι δεν ακολούθησαν.

Τα πρώτα συναισθήματα, το αραϊώμα από τα γραφεία στη Μαυρομιχάλη και το νέο ξεκίνημα ήταν πολύ ευχάριστα. Βρισκόμουν , για πρώτη φορά σε ένα ζωντανό και ταυτόχρονα μαζικό χώρο. Είχα όμως την εμπειρία από το φοιτητικό κίνημα και έτσι δεν δυσκολεύτηκα να προσαρμοστώ.

Η πρώτη στέγη του ΣΥΝ ήταν στο παλαιό ξενοδοχείο «Μ. Αλέξανδρος» στην Ομόνοια.

Στις πρώτες εκλογές ο ΣΥΝ πήρε 13% (συμμετείχα μετά από αρκετή αναμονή στο ψηφοδέλτιο της Β' Αθήνας και συγκέντρωσα περί τους 1100 σταυρούς) και στην κυβέρνηση συνεργασίας με την Νέα Δημοκρατία έγινε υπουργός Εσωτερικών ο Κωνσταντόπουλος, Δικαιοσύνης ο Κουβέλης και Υφυπουργός οικονομίας ο Δραγασάκης. Από το ΚΟΔΗΣΟ νομάρχες έγιναν : ο δικηγόρος Σταύρος Παπανικολάου (Αργολίδα) και ο ναύαρχος Μιλτιάδης Παπαθανασίου (Δυτ. Αττική) και περιφερειάρχης Θεσσαλίας ο δικηγόρος Κώστας Λιβαδάς. Με την υποστήριξη του Γεώργιου Μυλωνά, του Ηπειρώτη παλαιού αγωνιστή πολιτικού, ο παλιός σύντροφος από την Δ. Πορεία και ΕΚΝΔ Δημ. Φίλης (σήμερα στον Δικ.Σύλλογο Αθηνών) έγινε γρ. Νέας Γενιάς και νομίζω, αν δεν με απατά η μνήμη μου ότι ακολούθησε ο Ντίνος Ρόβλιας (σήμερα βουλευτής Καρδίτσας με το ΠΑΣΟΚ). Και οι δύο εξαιρετοι επιστήμονες και καθαροί πολιτικοί.

Εγώ ήμουν στην Παναθηναϊκή επιτροπή, όπου γνώρισα αρκετούς «ορθόδοξους» κομμουνιστές. Μεταξύ αυτών πρέπει να σημειώσω και την σεμνή παρουσία της Αλέκας Παπαρήγα σαν μίας από την Κ.Ε. του ΚΚΕ.

Είχε γίνει συμφωνία Φλωράκη-Κύρκου για εκλογή της Δαμανάκη στην θέση του Προέδρου, η οποία θα ενεργοποιούνταν αργότερα.

Μέχρις ένα σημείο, όλα πήγαιναν καλά, ή τουλάχιστον έτσι καταλάβαινα εγώ.

Η κρίση άρχισε όταν οι «ανανεωτές του ΚΚΕ», η νέα δηλαδή γενιά στελεχών, κύρια του αντιδικτατορικού αγώνα, βοηθούμενη και από τον εξαιρετο γραμματέα τους Γρηγόρη Φαράκο, άρχισαν να νομίζουν ότι έχουν την πλειοψηφία μέσα στο ΚΚΕ. Όπως και μας διαβεβαίωναν χαμηλόφωνα. Προς μεγάλη βέβαια και ανομολόγητη ικανοποίηση των πρώην ΕΑΡΙΝΩΝ, οι οποίοι νόμισαν ότι μπορούσαν να πάρουν την ρεβάνς από τον Χαρίλαο για τα τόσα χρόνια που ήταν δεύτεροι. Μέχρι τότε οι διαφορετικές συνιστώσες ήταν λειτουργικά χωριστές και «έστελναν» εκπροσώπους στον ΣΥΝ. Λειτουργούσαν και κάποιες ποσοτώσεις για τους μικρότερους αριθμητικά χώρους (ΕΔΑ, ΚΟΔΗΣΟ και Σοσιαλιστική Πορεία) και δεν υπήρχαν μεγάλα προβλήματα. Πρέπει να σημειώσω ότι η μεγαλύτερη δύναμη, δηλαδή το όλον ΚΚΕ, φερόταν πολύ προσεκτικά σε μας τους «μικρότερους».

Η πρόταση για διάλυση έτσι των «συνιστωσών» και την «ομογενοποίηση» του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, ήταν ένα πολύ πρώιμο και ανεπίκαιρο βήμα. Και δυστυχώς δεν το είχα αντιληφθεί έγκαιρα. Ο πολύπειρος βέβαια Πρωτοπαπάς το φοβόταν, αλλά οι άλλοι που. Πλησίαζε να γίνει και το προγραμματισμένο Συνέδριο του ΚΚΕ και είχε αρχίσει η εκλογή των συνέδρων τους.

Όταν ο καπετάν-Χαρίλαος αντιλήφθηκε ότι έχανε το κόμμα (όπως μας διαβεβαίωναν χαμηλόφωνα οι «εκσυγχρονιστές») έκανε μία «γυροβολιά», κύρια στη Θεσσαλία ,και ξαναπήρε την πλειοψηφία. Στο συνέδριο του ΚΚΕ που ακολούθησε αποφασίστηκε να μην έρθουν στο συνέδριο του ΣΥΝ, όπου θα συζητιούνταν η κατάργηση των επιμέρους κομμάτων και η οριστική ενοποίηση.

Στην Παιανία ήρθε ο Χαλβατζής και, ενώ όλοι τον παρακινούσαν να μείνουν,μας δήλωσε ότι η βιασύνη διάλυσης των συνιστωσών, τους αναγκάζει να αποχωρήσουν. Μας κάλεσε δε σε αναθεώρηση. Έγινε κάποια κίνηση να αναβληθεί η διάλυση των συνιστωσών, αλλά, αυτή η πιθανά σωστή κίνηση δεν επικράτησε. Και νομίζαμε τότε οι άμοιροι ότι είχαμε κερδίσει!

Στο πρώτο συνέδριο του ΣΥΝ (στο ΚΕΠ Παιανίας) εκλέχτηκε δια βοής πρόεδρος η Δαμανάκη, αν και δεν έγινε καμία διαδικασία εκλογής, και η ίδια δεν δέχτηκε ούτε καν να είναι υποψήφια. Αυτοκρατορική συμπεριφορά, η οποία συνεχίστηκε και επιβραβεύτηκε με την αποτυχία εισόδου στην Βουλή του 1993. Η πλευρά Κωνσταντόπουλου τότε, λόγω του ότι δεν είχε γίνει κανονική εκλογή Προέδρου, δεν είχε δεχτεί να συμμετάσχει ούτε στην κεντρική επιτροπή. Η ακαμψία στην αποθέωσή της. Ίσως. Ο έτερος ανανεωτής Μίμης Ανδρουλάκης, αφού δοκίμασε περίεργες πολιτικά ισορροπίες και ακροβασίες στο κόμμα και στον Δήμο Πειραιά με τον αλήστου πολιτικής μνήμης «αριστερό» δήμαρχο Στέλιο

Λογοθέτη, είχε την γνωστή πορεία και έφτασε να δηλώνει ευθαρσώς « ο Γιώργος με ήθελε σαν αντίδοτο στους Μάνο Ανδριανόπουλο» Φάκελλοι ΜΕΓΚΑ 11/3/04. Βάλε μια πρέζα αντίδοτο χαρισματικέ μου συγγραφέα και παντογνώστη! Και προσοχή στους κανίβαλους!

Σιγά σιγά όμως είχαν αρχίσει να απομακρύνονται οι ΠΑΣΟΚΟΓΕΝΕΙΣ. Η διαμάχη δηλαδή των βοδιών, σκότωσε και τα βατράχια. Έγιναν και κάποιες «πατροκτονίες», όπως του Γρηγόρη Φαράκου κλπ.

Από τότε πάντως είχε αρχίσει η κατιούσα πορεία του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, καθώς και η ΕΔΑ (με τον Λεντάκη «της ταράτσας» και τον πρύτανη της Αυτοδιοίκησης Κατριβάνο) απεχώρησε ,αλλά και από την αρχική ομάδα Κωνσταντόπουλου υπήρχαν αποχωρήσεις.

Στο υπόλοιπο Αττικής εγώ πλέον (είχα μετακομίσει στον Γέρακα), άρχισα να γνωρίζω τα τοπικά στελέχη και τέλος του 1993 εκλέχτηκα, συναινετικά, γραμματέας της νομαρχιακής επιτροπής.

Δεν θα σταθώ πολύ σε αυτό το κεφάλαιο, καθώς κατέληξε σε μια πολυσέλιδη αναφορά προς την Κουμουνδούρου, που με πραγματικό πόνο ψυχής ζητούσα το «ή αυτοί ή εγώ», πράγμα που δεν το είχα κάνει ποτέ στην ζωή μου και δεν το ξανάκανα έκτοτε. Και επειδή δεν είχα απάντηση έγκαιρα, ακολούθησε η παραίτησή μου και η έξοδος.

Επιγραμματικά λοιπόν. Από την πρώτη ημέρα της εκλογής μου ως γραμματέα της Νομαρχιακής (Ανατολικής και Δυτικής και Βόρειας) Αττικής, ευχαριστημένος που είχα ένα σημαντικό «πόστο», το πήρα σαν δεύτερο επάγγελμα. Μετά την δουλειά στη ΔΕΗ, πήγαινα κατ' ευθείαν στην Ελευσίνα, το Μενίδι ή το Λαύριο, όχι μόνο για «υψηλή καθοδήγηση», αλλά και για χαμαλοδουλειά αλλά και για ψυχανάλυση διαφόρων πολιτικά τραυματισμένων. Γνώρισα εξάίρετο καπετάνιο του ΕΑΜ στη Νέα Μάκρη και άλλους πραγματικά διαμάντια. Με «φοβισμένους» όμως πολιτικούς ορίζοντες και περιορισμένες προσδοκίες από το ίδιο τους το κόμμα. Άντε να κουνηθεί αυτός ο δύσκαμπτος και φοβισμένος μηχανισμός, παρά τις προσπάθειες και των υπόλοιπων μελών της Νομαρχιακής Επιτροπής. Αυτά γινόταν, ενώ το πρώτο μου παιδί από τον δεύτερό μου γάμο του 1992 ήταν ενός έτους και δεν το είχα χαρεί καθόλου. Και παράλληλα ο μισθός της ΔΕΗ να μην φθάνει για τις όποιες ανάγκες. Και να έχω αφήσει να διαλυθεί το γραφείο και οι πελάτες του πατέρα μου, που ποτέ δεν είδε με καλό μάτι την ανάμειξή μου στα πολιτικά, ακόμη και με αυτούς που ο ίδιος κατά καιρούς ψήφιζε.

Ακολούθησε , όπως θα γνωρίζετε όλοι, η αυτόνομη πορεία της πρώην προέδρου στα Δημοτικά και ,τελικά, η προσέγγιση στο ΠΑΣΟΚ.

Πλησίαζαν οι Δημοτικές Εκλογές του 1994 και , μιας και η νέα ηγεσία μας είχε ορθά απελευθερώσει ως προς τις τοπικές συνεργασίες, μπήκαμε ομόφωνα σε συζητήσεις με την Νομαρχιακή του ΠΑΣΟΚ. Ενώ

αρχίσαμε περισσότεροι και από τις δύο πλευρές, όσο έκλειναν τα ψηφοδέλτια στους διάφορους δήμους του νομού, αλλού κοινά με το ΠΑΣΟΚ και αλλού χωριστά, οι συμμετέχοντες άρχισαν να αραιώνουν και να μένουν στους δήμους τους για ασχοληθούν με την εκλογή τους. Έμεινα τελικά μόνος μου με τον Αναπληρωτή Γραμματέα του ΠΑΣΟΚ (ο πρώτος γραμματέας ήταν υποψήφιος δήμαρχος στο Λαύριο), να χειριστούμε το Νομαρχιακό ψηφοδέλτιο. Με πήραν ξαφνικά από την Χαριλάου Τρικούπη στο σπίτι και μου είπαν ότι ο δικός τους υποψήφιος για την Νομαρχία, καθηγητής του Πολυτεχνείου Πατρών Παπανίκας, θα ερχόταν σπίτι μου σε τρεις ώρες. Επειγόντως, κάλεσα όσους βρήκα της δικής μας Νομαρχιακής, και ήρθαν 4. Μετά την «ανάκριση» του αξιόλογου και ευγενούς καθηγητή, συγκαλέσαμε ολομέλεια στη Νομαρχιακή, όπου και αποφασίστηκε ομόφωνα η συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ. Όταν ανακοινώσαμε την απόφαση στον Παπανίκα, αυτός αστεειυόμενος είπε «και θέλω και τον γραμματέα σας στο ψηφοδέλτιο», πιθανώς γιατί με είχε εκτιμήσει προσωπικά. Όταν λοιπόν οι τότε σύντροφοι (πλειοψηφία) απέρριψαν την αυτοπρότασή μου να συμμετέχω στο ψηφοδέλτιο για την νομαρχία, ένοιωσα προσβεβλημένος και δήλωσα ότι παραιτούμαι επί τόπου. Κάποιοι όμως, ειλικρινείς, με συγκράτησαν και έπεισαν τους υπόλοιπους να με δεχθούν μαζί με την αριστερή τους μεγαλοσύνη στο ψηφοδέλτιο. Το αστείο με τον Παπανίκα συνεχίστηκε και μου έλεγε δημόσια ότι «αν κερδίσουμε σε θέλω για αντινομάρχη» και άλλα που καταλαβαίνετε ότι εξόργισαν τους 2-3 νεοσταλινικούς της δικής μας Νομαρχιακής, που είχαν για φέουδο τα Μεσόγεια, και έβλεπαν παντού αστικές συννομωσίες. Άσχετα αν τις έκαναν οι ίδιοι. Κατέφθασαν έτσι νύχτα σπίτι μου και χτύπαγαν (ξύπνησε και το μωρό – σαν τα μωρά της Τασκένδης), ζητώντας επείγουσα σύγκληση της Νομαρχιακής στην Παλλήνη στις μία η ώρα την νύχτα. Εκεί όμως άνοιξε ο ασκός του Αιόλου και γι' αυτούς καθώς οι πιο ψύχραιμοι τους έβαλαν στην θέση τους και κάποιοι θυμήθηκαν με δάκρυα και φωνές την σταλινική συμπεριφορά τους μέσα στο ΚΚΕ. Η αμαρτία μου (κατ' αυτούς τους 2-3) ήταν ότι δημοσίευσα ένα βιογραφικό σε μια εφημερίδα στο Μενίδι μαζί με άλλους «αστούς» συνυποψήφιους μου στο ΠΑΣΟΚ. Όταν δέ τους είπα ότι μπορούσαν να το κάνουν και αυτοί στο επόμενο φύλλο χωρίς έξοδα, μέσω του συνδυασμού, μου είπαν ότι τα δικά τους βιογραφικά θα ήταν πολύ μικρά και έτσι θα γινόταν αδικία εις βάρος τους. Μου είπαν ακόμη ότι, στο ΚΚΕ, ποτέ οι γραμματείς δεν ήταν υποψήφιοι, καθώς υπήρχε κίνδυνος να «εκμεταλλευτούν» την κομματική τους θέση. Μόνο που τέτοια πράγματα δεν είχαμε συμφωνήσει, και σίγουρα δεν μου είχαν τεθεί υπ' όψη, στον Συνασπισμό της Ανανέωσης. Προτιμούσαν δηλαδή σαφώς να είναι μικρή η πίτα και όλη δική τους, παρά να μοιραστούν μια μεγαλύτερη και με κάποιους άλλους.

Κράτησα την υπομονή μου μέχρι να τελειώσουν οι εκλογές, όπου πολλαπλασιάσαμε τις δυνάμεις του κόμματος στον νομό, και μετά άρχισα να ψάχνω. Βρήκα διάφορα πολιτικά κι άλλα παραστρατήματα των 2-3 σταλινικών και τους κατήγγειλα στην ολομέλεια της Νομαρχιακής. Προτίμησαν όμως οι απαθείς σύντροφοι να προσπαθήσουν να εκτονώσουν την κατάσταση. Τα προσωπικά μου όρια είχαν όμως εξαντληθεί. Δεν άντεχα άλλο αυτές τις καταστάσεις. Έστειλα μια πολυσέλιδη αναφορά στην Κουμουνδούρου. Έπαθα και ένα ατύχημα στο πόδι και μπήκα στο νοσοκομείο. Όσο ήμουν σε ανάρρωση με γύψο, συγκλήθηκε Νομαρχιακή Επιτροπή για νέα όργανα, χωρίς καν να ειδοποιηθώ. Το έμαθα την ίδια μέρα και όταν εμφανίστηκα, για να υπερασπίσω τουλάχιστον την πολιτική μου τιμή, με τον γύψο και πατερίτσα στην αίθουσα, ήταν αργά. Με την βοήθεια του συντρόφου Καραγκουλέ από την Πολιτική Γραμματεία (πρωτομάστορα υπενθυμίζω της συγκυβέρνησης με την Νέα Δημοκρατία και νυν επιχειρηματία στις χώρες του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού»), δεν με άφησαν ούτε απολογισμό του απερχομένου οργάνου να κάνω και προχώρησαν σε εκλογές με δυνατότητα 11 σταυρών για 11 θέσεις. Εντελώς αντικαταστατικά. Καταλαβαίνετε τι σήμαινε αυτό. Εγώ και κάποιοι λίγοι που κατεβάσαμε εκ των ενόντων δεύτερο ψηφοδέλτιο, δεν πήραμε ούτε μια θέση από τις 11. Εκλέχτηκε όμως τότε ανεξάρτητος στην Νομαρχιακή και ο αγαπητός παλιός σύντροφος και δικηγόρος Δημήτρης Φίλης, που θα είχε πολλά να μαρτυρήσει και αυτός.

Όταν κάποτε αργότερα με πήρε τηλέφωνο κάποιος, ευαίσθητος και πάντα φίλος, από την Κουμουνδούρου για συνάντηση, το πουλάκι είχε πετάξει. Είχα, εν τω μεταξύ, νοιώσει την γλύκα του μωρού μας και του σπιτιού και είχα αρχίσει να συμπληρώνω τον μισθό μου με ελεύθερο επάγγελμα. Τα πράγματα είχαν προχωρήσει μόνα τους. Οι υπόγειες σκέψεις και διαδρομές, που περιέγραψα στο τέλος του πρώτου μου κειμένου, είχαν πια βγει στην επιφάνεια και διεκδίκησαν και πήραν τα χρωστούμενα στο άτομο.

Θα φύγω όμως από αυτή την προσωπική μαρτυρία, που με έκανε να συγκινηθώ όταν την έγραφα τον Μάρτιο του 2005, και θα κλείσω με ένα καθαρά πολιτικό προβληματισμό.

Ανασκόπηση των σχέσεών μας με την Ανανεωτική αριστερά – το σύνδρομο του Πάπα

Θα ξεκινήσω υπενθυμίζοντας την καταστρεπτική τακτική Παναγούλη για την νεολαία του 1975. Μου τα υπενθύμισε ο Μπάμπης Πρωτοπαπάς, που με μεγάλη πίεσή μου δέχτηκε το 1976 να ανακατευτεί με τα νεολαιϊστικά, και μου τα επιβεβαίωσε ο Γιώργος Βερνίκος, που συμμετείχε και αυτός σε αυτό που εγώ χαρακτηρίζω μεγάλο λάθος.

Είχε λοιπόν την άποψη ο «στρατηγός» Παναγούλης, ήρωας του αντιδικτατορικού αγώνα αλλά μετριότατος πολιτικός αναλυτής και οξύθυμος άνθρωπος, άκαμπτος και δύσκολος, ότι οι δικοί μας νεολαίοι, έπρεπε να ζητήσουν φιλοξενία στην νεολαία του τότε ΚΚΕεσωτερικού. Πράγμα που ακολουθήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Υπάρχει κατάλογος ονομάτων. Τουλάχιστον όσοι ήμαστε εμείς, «τα χασαπόσκυλα», ήταν και αυτοί που πήγαν στον Ρήγα Φεραίο και τον φοιτητικό Δημοκρατικό Αγώνα. Γι αυτό και ίσως, οι κομμουνιστές πραγματικοί ιθύνοντες του Ρήγα, ένοιωθαν πάντοτε άβολα μαζί μας, ακόμα και όταν συνεργαζόμαστε και είχαν την συνεχή ανάγκη να διαχωρίζονται στην σφαίρα των λέξεων και της «θεωρίας». Όσο τους είδατε λοιπόν εσείς, τους «φιλοξενούμενους», να αυτονομούνται και να επιστρέφουν, τόσο τους είδε και ο χώρος μας. Ο χώρος που τους φιλοξένησε, είχε πολλές γοητείες, όχι μόνο πολιτικές, και τους απορρόφησε, άλλους μόνιμα και άλλους για αρκετά χρόνια. Δεν είναι λοιπόν καθόλου παράξενο, όταν ο «σοσιαλδημοκράτης» Σημίτης άρχισε να κάνει θραύση στους κόλπους του ΣΥΝ από το 1996 (22 δηλαδή χρόνια μετά). Αυτό ,πρώην σύντροφοι, είναι στέρεα πολιτική ανάλυση και όχι κατεβατά του «Ευαγγελίου». Και περιμένω τον αντίλογό σας. Ελπίζω να μην είναι στο επίπεδο της συνομοσιολογίας και του κακού χαρακτήρα των προερχομένων από την αστική τάξη. Όχι ότι δεν υπήρξαν και αρκετοί θεσιθήρες, αλλά ο αριθμός των όσων «εσημίτισαν» ήταν μεγάλος, και δεν πήραν όλοι αξιώματα από την «αστική ΠΑΣΟΚΙΚΗ» εξουσία.

Από τις πρώτες ημέρες που πήγαμε σαν ΚΟΔΗΣΟ στον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ, υπήρχε μεν πολιτική ευγένεια, αλλά έφτανε ένα όριο πέρα από το οποίο συμμετείχαν μόνο οι «μυημένοι», δηλαδή ΚΚΕ και ΕΑΡ. Στις συζητήσεις τα πηγαίναμε καλά, αλλά όταν ερχόταν η ώρα της απόδοσης ρόλων ή της πολιτικής απόφασης, οι δυο μηχανισμοί τους ήταν άκαμπτοι. Κατάλοιπα θα μου πείτε του Εμφυλίου και της παρανομίας. Ίσως. Ίσως όμως η κύρια αιτία να ήταν η βασική τους κοσμοθεωρία (και των δύο) περί «φωτισμένης πρωτοπορίας». Καλός ο Μπερλινγκουέρ, αλλά ο υποψήφιος δήμαρχος της Νέας Σμύρνης π.χ. έπρεπε να ήταν από μια παρέα και κανένας άλλος. Είχε το κληρονομικό δικαίωμα. Τα ίδια και αλλού.

Το «σύνδρομο του Πάπα» εκφράζεται στο ότι και οι δύο βασικές πλευρές του ΣΥΝ (από το ΚΚΕ και από την ΕΑΡ) μοιράζονται την πεποίθηση ότι, κάποτε στα νιάτα τους, τους αποκαλύφθηκε η απόλυτη αλήθεια και έκτοτε έγιναν οι προφήτες της. Και όλες οι εξελίξεις πρέπει να συμφωνούν με τις αναλύσεις τους. Δεν με αφορά τι συζητούν μεταξύ τους και αν υπάρχει περίοδος προβληματισμού και πιθανής αλλαγής πλεύσης. Σημασία έχει τι βγάζουν προς τα έξω. Αυτοί, όταν αντιμετωπίζουν κάτι καινούργιο, πρώτα σκέφτονται αν συμφωνεί με ότι

έχουν ήδη στο κεφάλι τους, και μετά αν δεχθούν να το εξετάσουν. Αλλιώς το σκοτώνουν. Η, χειρότερα, το αφήνουν τραυματισμένο να σέρνεται χωρίς να του δίνουν την χαριστική βολή, για να έχουν το «άλλοθι» της ποικιλότητας. Έτσι έχουν μεγαλώσει και οι παιδικές συνήθειες δεν κόβονται εύκολα, όσο και αν διατείνονται κάποιοι ότι η «σκέψη του Μάρξ τους έχει εξοπλίσει με ευελιξία». Και το ποια αλήθεια σκέψη του Μάρξ τους σερβιρίστηκε, είναι πρόβλημα προς εξέταση κάποτε.

Το γεγονός εξ' άλλου, ότι κάποιοι κομμουνιστές στην Ελλάδα ήταν υπέρ της ΕΟΚ, βόλευε πολλούς και στην Αθήνα και στις Βρυξέλλες και έτσι η δημοσιότητα που έπαιρναν οι θέσεις του ΚΚΕεσωτερικού και της ΕΑΡ ήταν δυσανάλογα μεγαλύτερη από την εκλογική τους δύναμη. Εξ άλλου στους χώρους των δημοσιογράφων είχαν πάντα μεγάλη δύναμη.

Δεν είναι έτσι καθόλου τυχαίο ότι τα γραφεία μελετών για κοινοτικές επιδοτήσεις, μελέτες κλπ κυριαρχούνταν από πρώην Ρηγάδες, καθώς πολύ αργότερα επιστήμονες από άλλους πολιτικούς χώρους “μπήκαν στο παιχνίδι”. Πρέπει να ήταν η θεωρητική υπεροχή της πρωτοπορίας!

Όταν γινόταν οι συζητήσεις για την προσχώρησή μας στον ιδρυόμενο Συνασπισμό, πληροφορηθήκαμε ότι ο γλυκύτατος Λεωνίδας Κύρκος προέβαλε αντιρρήσεις για την δική μας συμμετοχή στον Συνασπισμό. Συγκεκριμένα έθετε τότε το θέμα της προηγούμενης συνεργασίας με την Ν.Δ. προεκλογικά, παρότι ο βουλευτής μας είχε αμέσως γίει επίσημα ανεξάρτητος. Αυτή του η στάση (του Λεωνίδα), καθυστέρησε σημαντικά την επίσημη συμμετοχή μας στις συζητήσεις και ζυμώσεις για την ίδρυση του Συνασπισμού. Αυτό αποδεδειγμένα μας έφερε να μπαίνουμε σε μια κατάσταση όπου όλοι οι «ρόλοι» είχαν μοιραστεί και εύκολα καταλαβαίνει κανείς τις συνέπειες. Τελικά βέβαια, αυτή η κακιούλα (που ήταν και προσωπική βολή κατά του παλαίμαχου σοσιαλιστή Χαράλαμπου Πρωτοπαπά), δεν έπιασε, καθώς το ΚΚΕ, που είχε το πάνω χέρι, «πάτησε πόδι» και τήρησε την συμφωνία που είχαμε κάνει με τον Βασίλη Εφραιμίδη και τον Χαρίλαο Φλωράκη. Δεν μπορώ όμως παρά να σχολιάσω ότι, έμεινα έκπληκτος όταν τα έμαθα, καθώς προερχόταν από τον κήρυκα της περίφημης ΕΑΔΕ (Εθνικής Αντιδικτατορικής Δημοκρατικής Ενότητας – που είχε ταλαιπωρήσει αρκετά το ΚΚΕεσωτερικού αλλά και την ΕΑΡ) και έναν από τους αρχιτέκτονες, μετά από λίγες ημέρες, της συγκυβέρνησης με την Νέα Δημοκρατία. Ομολογώ ότι αυτή η στάση δεν μου φάνηκε σαν έκφραση πολιτικής συνέπειας. Τελικά το χρεώνω σαν πολιτικό λάθος και όχι σαν τίποτε άλλο. Είμαστε βλέπετε πάντοτε μεγαλόψυχοι.

Εξ' άλλου, από την παλιά αφοριστική θέση περί σοσιαλδημοκρατίας, και ο ίδιος ο ιστορικός ηγέτης της «ανανεωτικής» Αριστεράς έχει περάσει στην παρακάτω διατύπωση (όπως αναδημοσιεύω από συνέντευξή του στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία στις 19/9/2004): «Η άποψη «καμία συνεργασία με τη νεοφιλελεύθερη σοσιαλδημοκρατία» μου φαντάζει καθαρή ανοησία. Πρέπει να συζητήσουμε με τη σοσιαλδημοκρατία σε συγκεκριμένους όρους και να αφήσουμε τις ταμπέλες που αναπαράγουν τους διχασμούς. Για μένα η σοσιαλδημοκρατία είναι ένα μεγάλο σοσιαλιστικό ρεύμα που δεν μπορεί να αγνοείται ή να περιφρονείται. Όσο για το νεοφιλελευθερισμό, δεν τον χαρίζω στην συντήρηση. Είναι ένα μεγάλο ρεύμα που προσέφερε πάρα πολλά και θέλω μαζί του διάλογο. Στόχος μας πρέπει να είναι να απογυμνώσουμε τον πυρήνα της αντίδρασης, για να τον κατανικήσουμε μπροστά μάλιστα στην εντεινόμενη επιθετικότητα των πιο ακραίων αντιδραστικών κύκλων» Τι πιο καλή απάντηση στον Κύρκο του 1989 από αυτή του Κύρκου του 2005. Πως γίνεται όμως, βρε παιδί μου, και όλοι- μα όλοι- σιγά σιγά έρχονται στις δικές μας αναλύσεις. Θαύμα, θαύμα!

Αγαπητοί φίλοι του ΣΥΝ. Λίγα απλά λόγια. Είχατε για λίγο στα χέρια σας ένα χρήσιμο εργαλείο, αλλά δεν ήσαστε εκπαιδευμένοι να το χρησιμοποιήσετε. (Το αφήσατε να σκουριάσει). Και το ίδιο κάνετε και σε κάποιους δικούς σας τώρα. Αν το όραμά σας είναι ένα «καλό ΚΚΕ», λυπάμαι. Σας πρόλαβε η, παλιά μας συνταξιδιώτισσα, Λιάνα.

Ποια πρέπει να είναι η σχέση Δημοκρατών Σοσιαλιστών και Συνασπισμού

Ο Συνασπισμός, από την ειδυλλιακή αρχή του 1989, διέτρεξε όλα τα σκαλοπάτια προς την θέση μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας. Μερικοί ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχει γι' αυτόν πολιτικοκοινωνικός χώρος. Εγώ, αν και είμαι πιά αλλού, πιστεύω ότι η παραπάνω θέση είναι λάθος.

Το ΠΑΣΟΚ, από την άλλη πλευρά, συμπεριφέρθηκε στο μικρό αυτό κόμμα, ως αλωτής και μερικές φορές εκδικητικά για το “βρώμικο 89”. Ενώ κάποιοι πρωτεργάτες εκείνης της απόφασης είναι ήδη, από μόνοι τους στο ΠΑΣΟΚ!

Η “συνήθης πρακτική” του ΠΑΣΟΚ προς τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ ήταν να προσπαθεί να του παίρνει ψηφοφόρους και στελέχη. Έτσι όμως, ακόμα και αν δεν υπήρχαν συμπλέγματα και προηγούμενα από την δεκαετία του '40 και του '70 (έχουμε πεί αρκετά γι' αυτά), η φυσική στάση κάποιου που “δέχεται επίθεση” θα ήταν να γίνει “αστακός” και “σκατζόχοιρος”. Ιδίως η κυνηγημένη γενιά του ΕΑΜ και λιγότερο οι νεότεροι. Πού να μπορέσει να ανοιχτεί στην ιδέα της συμμετοχής στην

εξουσία, αλλά και να είναι απερίσπαστος στον προς τα αριστερά του αγώνα!

Έτσι ταυτόχρονα και το ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε πιο εύκολα να “χτυπήσει”, χωρίς αλλοίωση της σοσιαλδημοκρατικής φυσιογνωμίας του, τον “λεγόμενο” μεσαίο χώρο, που τελικά κρίνει και τις εκλογές. Ανάγκη κυβερνητικής συνεργασίας; Γιατί όχι, αν χρειαστεί από τα νούμερα. Το SPD δηλαδή, που την κάνει συνέχεια, παλιά με τους Φιλελεύθερους και προσφάτως με τους Πράσινους, πήγε άσχημα; Αλλά και τόσα άλλα κόμματα εις τας Ευρώπας. Μήπως η αυτοδυναμία, πράγμα που δεν είναι από μόνο του κακό σαν στόχος, εξασφαλίζει από μόνη της την τήρηση του εκλογικού προγράμματος και εξορκίζει τις «παρεκκλίσεις»; Τα είδαμε και εμείς μετά από το 2000.

Απλά λόγια που, ειλικρινά δεν καταλαβαίνω γιατί δεν μετουσιώνονται σε πρακτική. Εκτός και αν, αυτοί που κατά περιόδους, χειρίστηκαν το θέμα από το ΠΑΣΟΚ, επιθυμούσαν πραγματικά την εξαφάνιση του ΣΥΝ από τα πολιτικά πράγματα της χώρας μας.

Για το πόσο “χρήσιμες” μπορεί να είναι για το ΠΑΣΟΚ οι ατομικές προσχωρήσεις από τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ (που είσαι βρε οίνοποιέ της Ανατολικής Αττικής), αναφέρομαι, τέλος, εκτενέστερα στο κείμενό μου μετά τον επίλογο με τίτλο «Εκτός Θέματος»